

резня 2007 р. – Л. : ЛРІДУ НАДУ, 2007. – Ч. 1. – С. 224–277.

3. Сороко В. Побудова механізму оцінки ділових і професійних якостей держав-

них службовців / В. Сороко // Вісник Державної Служби України. – 2003. – № 1. – С. 67–68.

УДК 35.075.5:643/645

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Свіркін Д.О.

аспірант Класичного приватного університету

Annotation

In this article problems and directions of development of an industrial complex of the Zaporozhye area are considered, taking into account general Ukrainian tendencies of development of economy influence on this process, and also some aspects of the industry development state regulation are described. The analysis of the basic industries manufacture dynamics is carried out, the reasons and preconditions of such dynamics are defined, and also the basic priorities of development for 2010 are defined.

Анотація

У статті розглянуто проблеми та напрями розвитку промислового комплексу Запорізької області з урахуванням впливу на цей процес загальноукраїнських тенденцій розвитку економіки, а також наведено деякі аспекти державного регулювання розвитку промисловості. Проведено аналіз динаміки виробництва основних галузей промисловості, визначено причини та передумови такої динаміки, а також основні пріоритети розвитку на 2010 р.

Ключові слова

Промисловість, галузь, влада, економіка, експорт, конкурентоспроможність, ринок, потенціал, інвестиції.

I. Вступ

Серед трансформаційних процесів, що домінують у світі, визначальну роль відіграють структурні зміни в реальному секторі економіки, спрямовані на підвищення ефективності його функціонування. І, насамперед, це стосується промислового комплексу. Державне регулювання та координація процесів розвитку промислового комплексу, незважаючи на економічний та політичний устрій, завжди були та залишаються першопричиною забезпечення розвитку економіки країни в цілому. При цьому зазначене втручання держави в господарський комплекс може призвести і до негативних наслідків. Інтерес викликає дослідження розвитку регіональної промисловості як відображення загальнодержавних тенденцій. За-

значені питання висвітлюються в наукових працях таких учених, як С.Г. Дзюба, М.І. Долішній, С.А. Романюк, А.І. Сухоруков, В.А. Ткаченко, М.В. Шаленко та ін.

II. Постановка завдання

Метою статті є проведення аналізу тенденцій та визначення особливостей розвитку промисловості в регіональному аспекті з урахуванням впливу на цей процес загальноукраїнських процесів розвитку економіки, державного регулювання розвитку промисловості, а також визначення пріоритетів подальшого розвитку.

III. Результати

Промислове виробництво – це основний системоутворювальний елемент багатьох життєво-важливих сфер держави. Сьогодні промисловий комплекс забезпечує більш як третину загального обсягу валового внутрішнього продукту в Україні, майже 50% товарів і послуг та 80% експортної складової.

У національній економіці Запорізька область посідає одне з провідних місць, насамперед завдяки наявності потужного промислового комплексу.

Разом з такими областями, як Дніпропетровська, Донецька, Харківська та Луганська, Запорізька область формує більше, ніж 50% промислового потенціалу країни.

Тому досить цікавим є дослідження трансформаційних процесів у запорізькому промисловому комплексі, бо вони, як дзеркало, відбивають економіку нашої країни в цілому.

Які галузі промисловості представляли до незалежності економіку України? Це машинобудування, енергетика та чорна металургія.

Внаслідок сприятливих умов і географічного положення, наявності енергетичних і сировинних ресурсів, Запорізька область представляла майже всі галузі та підгалузі матеріального виробництва. Найбільший розвиток отримали саме машинобудування, енергетика та чорна металургія.

У 1990 р. питома вага машинобудівної галузі становила 40,6%. На запорізьких ма-

шинобудівних підприємствах працювало майже 62% від загальної середньооблікової чисельності працівників промислово-виробничого комплексу області [1].

Однак у 2000 р. складова машинобудування в промисловості області скоротилася до 14%. У 2000 р. на підприємствах машинобудування працювало вже 40% від загальної середньооблікової чисельності працівників у промисловості області.

Виробництво більшості основних видів продукції машинобудівної галузі у 2000 р. порівняно з 1990 р. знизилася вдвічі або втричі.

Було зупинено виробництво пральних машин, сільськогосподарських тракторних агрегатів, напівпровідникової продукції тощо.

Основна причина такого значного зниження була неконкурентоспроможність продукції вітчизняного машинобудування на зовнішньому та внутрішньому ринках.

Як результат, утворилося сотні збиткових підприємств, які потім стануть або банкрутами, або перепрофілюються на виробництво іншої продукції, або просто будуть ліквідовані. І, як наслідок, було загублено потужний науково-технічний потенціал, бо інститутам без фінансової підтримки товарного виробництва вижити ще складніше.

Припинили своє існування такі потужні комплекси, як "Гамма", НПФ "Форум", ВАТ "Поршень", ВАТ "Супутник", ВАТ "Весна", завод "Автоматика" тощо.

Падіння призупинено було лише у 2000 р.

Сьогодні частка машинобудування в загальному обсязі реалізації продукції запорізьких підприємств становить лише 33%. Розвивається виробництво нових видів продукції. Так, практично повністю оновлено модельний ряд автомобілів на ЗАТ "ЗАЗ" (освоєно виробництво автомобілів марки Шевролет, Опель тощо), в Бердянську випускаються нові види жнивара, значно оновила продукція мелітопольських машинобудівників.

Було значно збільшено обсяги поставок експортної продукції машинобудування до Російської Федерації та інших країн.

І, незважаючи на те, що в галузі зосереджена одна третина всіх промислових підприємств області, більше половини всього обсягу виробництва дає лише одне підприємство – ЗАТ "ЗАЗ".

Залежність показників лише від одного підприємства має сьогодні й негативні наслідки. Через зниження купівельної спроможності населення, а також обсягів кредитування на придбання автомобілів на тлі загального спаду виробництва в Україні та світової фінансової кризи ЗАТ "ЗАЗ" у 2009 р. значно

скоротив обсяги виробництва [2], що, у свою чергу, призвело до значного зниження показників виробництва у галузі машинобудування та промисловості області в цілому.

В результаті ми маємо найбільшу "глибину" падіння серед інших областей України. Більші темпи зниження мають тільки три області: Рівненська, Волинська та Закарпатська.

Вагомим компонентом промислового виробництва в області на початку 1990-х рр. був металургійний комплекс. Розвитку цієї галузі сприяло наявність власної сировинної бази та розгалуженої транспортної системи.

У 1990 р. частка металургійного комплексу у загальному обсязі виробництва становила 27,8%, у 1995 р. – 37,7%, а в 2000 р. – вже 58,6%. Зазначена динаміка свідчила не тільки про розвиток металургійної галузі, а й про прискорені темпи падіння машинобудування порівняно з іншими галузями.

За наявними потужностями комплекс посідав та посідає провідне місце в промисловості.

Слід зазначити, що запорізьким металургійним підприємствам у середині 1990-х рр. був властивий високий рівень використання виробничих потужностей (при виробництві окремих видів металопродукції – до 95–100%) при одночасному високому рівні зносу основних виробничих фондів (до 60%), що призвело до перевитрат, невиваженої та необґрунтованої цінової політики, зниження конкурентоспроможності.

З другого півріччя 1999 р. п'ять провідних підприємств галузі (ВАТ "Запоріжсталь", ВАТ "Дніпроспецсталь", ВАТ "Запорізький завод феросплавів", ВАТ "Запорізький сталепрокатний завод" та ВАТ "Запоріжвогнетрив") взяли участь в економічному експерименті, відповідно до Закону України "Про проведення економічного експерименту на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України" від 13.07.2000 р. № 1892-III.

Це позначилося не тільки на результатах роботи самих підприємств, а й вплинуло як на показники галузі, так і на загальні підсумки роботи промислового комплексу регіону в цілому [3].

Надання підприємствам пільг по сплаті окремих податків, списання пені і штрафів, нарахованих за несвоєчасну сплату податків, зборів, інших обов'язкових платежів і не внесених до бюджету до 01.07.1999 р. дало можливість підприємствам "оживити" виробництво: поповнити свої обігові кошти, своєчасно проводити розрахунки з постачальниками сировини, з підрядниками за виконані обсяги робіт, зменшити кредиторську і дебіторську заборгованість.

Значні суми від цих пільг були спрямовані на реконструкцію і модернізацію виробництв.

Так, на ВАТ “Запоріжсталь” за рахунок збільшення власних обігових коштів, а також інших джерел проведено технічне переобладнання аглофабрики, проведена реконструкція обладнання доменної печі № 3.

На ВАТ “Дніпроспецсталь” уведено в експлуатацію та освоєно нову технологію вакуумування підшипникових, конструкційних та інструментальних сталей з якісно новими властивостями, освоєно виробництво нової для підприємства продукції для залізної дороги.

На ВАТ “Запоріжвогнетрив” виконані роботи з відпрацювання параметрів виробництва периклазовуглецевих виробів.

Підприємства – учасники експерименту досягли не тільки підвищення об'ємних показників, а значно покращили ефективність виробництва і в цілому фінансовий стан.

До здобутків цих підприємств від участі в економічному експерименті слід віднести і той факт, що підприємства – учасники експерименту досягли не тільки підвищення об'ємних показників, а значно покращили ефективність виробництва і в цілому фінансовий стан. Крім того, зменшилась кількість збиткових підприємств, підвищилися обсяги податків і зборів, що сплачувались підприємствами до Державного бюджету.

Завдяки цим здобуткам металургійні підприємства області змогли вижити і в наші часи на тлі світової кризи та значного скорочення обсягів виробництва.

Сьогодні металургійні підприємства формують майже 30% загального обсягу реалізації товарної продукції області.

Потужності Запорізького регіону, що виробляють електроенергію, мають не тільки регіональне, а й загальнодержавне значення, і від їх роботи багато в чому залежить стан народного господарства України. З іншого боку, стан справ у паливно-енергетичному комплексі і, перш за все, в електроенергетиці, справляє значний вплив на економічну і соціальну ситуацію в області, на її потенційні можливості. Фактично, область є заручником ситуації, що складається в енергетичному секторі держави.

Електростанціями Запорізької області (Запорізькою АЕС, Запорізькою ТЕС і Дніпровською ГЕС) виробляється чверть загального обсягу електроенергії, що генерується в Україні.

До позитивних напрацювань енергетичного комплексу слід віднести повну реконструкцію Дніпровської ГЕС та будівництво ССВЯП (сухого сховища відпрацьованого ядерного палива), що позначилось на надійності роботи обладнання цих генерувальних електростанцій та отриманні значного економічного ефекту.

Водночас слід зазначити, що питома вага галузі в загальному обсязі виробництва в

промисловому комплексі області становить близько 15–20%, а обсяги виробництва залишаються найбільш стабільними протягом усього періоду дослідження.

Стабільність галузі пояснюється специфікою її виробництва, продукція якої не зазнає фізичних змін та завжди користується попитом [4].

Отже, за підсумками вищенаведеного можна зазначити, що ринкова трансформація економіки України та регіональної економіки, зокрема, в цілому справляла визначальний і багато в чому суперечливий вплив на структуру промислового виробництва.

До середини 1990-х рр. обсяги промислового виробництва падали, фінансовий стан підприємств погіршувався, продукція ставала дедалі неконкурентоспроможною, а підприємства втрачали ринки збуту.

Тільки у 1996 р. з'явилися перші ознаки макроекономічної стабільності та розпочалося поступове збільшення виробництва промислової продукції.

Переломним для економіки області став 2000 р., а підсумки 2000–2005 рр. продемонстрували значний потенціал і перспективи розвитку економіки Запорізької області.

Протягом цього періоду збережено тенденцію економічного зростання. Валова додана вартість області збільшилась у реальному вимірі в 1,6 раза. Приріст обсягу промислового виробництва становив більше ніж 80%.

При цьому найбільше зростання відбулося у машинобудуванні – в 5,4 раза, а також у галузях, які задовольняють потреби переважно внутрішнього ринку – легкой та харчовій промисловості – у 4,0 та 2,9 раза, відповідно.

Як результат, у структурі промислового виробництва відбулися зміни: частка галузей, зорієнтованих на задоволення інвестиційного попиту і потреб внутрішнього ринку, зросла з 19,3% до 27,6%. Натомість питома вага “сировинних” і найбільш енергоємних галузей скоротилася з 58,6 до 46,7%.

Сьогодні ми маємо загальне скорочення виробництва, основна причина якого – високий рівень експортного спрямування та низький рівень фінансової незалежності підприємств.

IV. Висновки

Зазначені процеси дають змогу зробити висновок стосовно того, що за роки незалежності в українській економіці сформовано достатньо вагомий потенціал, який за умов адекватної економічної політики та стабільної політичної ситуації міг би забезпечити (у досить стислі терміни) відчутні позитивні зрушення як у загальному розвитку економіки, так і у забезпеченні добробуту людей.

На 2010 р. більшість експертів висловлюють оптимістичні погляди щодо розвитку

української економіки, незважаючи на невідомість щодо тривалості та ступеня впливу на Україну світової фінансової кризи. На їх думку, економічне зростання в основному підтримуватиметься активізацією зовнішнього попиту, зважаючи на відновлення зростання світової економіки та покращення зовнішньоекономічної кон'юнктури для українських експортерів (зростання світових цін на окремих товарних ринках – металургійної та хімічної продукції). Усереднена оцінка темпів зростання реального ВВП на 2010 р. становить 1,7%, номінального обсягу ВВП – 1197,5 млрд грн.

Головною метою промислового комплексу Запорізької області на 2010 р. визначено відновлення економічного зростання, фінансової та соціальної стабільності, а також створення умов для сталого розвитку регіону згідно з визначеними стратегічними напрямками.

Для досягнення поставленої мети визначено такі пріоритети соціально-економічного розвитку області на 2010 р.:

1. Реалізація заходів, спрямованих на відновлення промислового виробництва та створення умов сприяння розвитку бізнесу, в тому числі шляхом підготовки законодавчих пропозицій щодо кредитування, зниження податкового навантаження і вирішення конкретних проблем суб'єктів господарювання, ініціювання зазначених питань перед центральними органами виконавчої влади.

2. Підвищення ефективності енергоспоживання, реалізація заходів з енергозбереження в усіх галузях і сферах діяльності. Оптимізація структури енергетичного балансу області зі збільшенням питомої ваги

альтернативних та відновлювальних джерел енергії.

3. Розширення можливостей зовнішньоекономічного співробітництва суб'єктів господарювання області.

4. Вдосконалення механізму залучення інвестицій і створення стабільного позитивного інвестиційного іміджу області.

5. Активізація внутрішнього ринку, насамперед через реалізацію комплексу заходів щодо підтримки та створення умов для розвитку малого та середнього бізнесу, місцевих товаровиробників, підвищення заробітної плати, стримування інфляційних процесів.

Література

1. Довідка про середньооблікову чисельність працюючих в області [Електронний ресурс] / Головне управління статистики в Запорізькій області. – Режим доступу: <http://www.zapstat.zp.ua/>.
2. Програма діяльності Кабінету Міністрів України "Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток": Постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2008 р. № 1107 [Електронний ресурс] // Юридичні новини Online. – Режим доступу: <http://news.yurist-online.com/news/kmu/577/>.
3. Сухоруков А.І. Результати економічного експерименту в гірничо-металургійному комплексі / А.І. Сухоруков // Безпека економічних трансформацій: Матеріали 12-го засідання Оргкомітету; 20 грудня 2000 р.
4. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки [Електронний ресурс] / Д.М. Стеченко. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/155/4499.html>.

УДК 352.07

ЕВОЛЮЦІЯ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Annotation

In the article the features of historical processes of the evolution the system of local self-government in Ukraine are investigated. Perspective vectors of further development of institute of local democracy are defined. Author's periodization of modern system's formation of local self-government in Ukraine is offered.

Анотація

У статті досліджено особливості історичних процесів еволюції системи місцевого

Скорюх О.П.

аспірант Національного інституту стратегічних досліджень

самоврядування в Україні. Визначено перспективні вектори подальшого розвитку інституту місцевої демократії. Запропоновано авторську періодизацію становлення сучасної системи місцевого самоврядування в Україні.

Ключові слова

Органи державної виконавчої влади, місцеве самоврядування, територіальна громада, нормативно-правова база.